

Запорізький колегіум

«Мала гуманітарна академія» – модель Школи відкритої освіти

Олена СІБІЛЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики виховання Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, науковий керівник дослідно-експериментальної роботи колегіуму

Відкрита освіта – це складна соціальна система, що характеризується гнучкістю, швидким реагуванням на зміни соціально-економічної ситуації, індивідуальних та групових освітніх потреб, а також використанням нових методів і прийомів навчання та організації освітнього процесу на основі продуктивного й творчого використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Відкрита освіта часто і слушно описується як зміна атмосфери освітнього процесу, зважаючи на більшу гуманність і розуміння, більше схвалення і довіру. Освіта має прилаштовуватися до таких ключових чинників, як глобалізація, технологічний прогрес, революція в інформації і комунікації та, як наслідок, прискорення темпу соціальних змін.

Чинники розвитку відкритої освіти

В умовах глобалізації сучасного суспільства дослідники виділяють чинники, що зумовлюють необхідність становлення відкритої освіти:

– інтеграційні процеси і, передусім, територіально-економічна відкритість світу надають особистості можливість більшої свободи пересування, проживання, навчання та проживання за межами своєї держави, відкриття спільних підприємств, створення зон вільної торгівлі тощо;

– демократизація суспільства, соціально-політична відкритість сприяє утвердженню прав і свобод людини, поширенню демократичних цінностей, моделей громадянського суспільства:

1. Інформаційна відкритість пов'язана з посиленням впливу інформаційних мереж, мас-медіа на соціально-культурне життя. Серед найважливіших науково-технічних і соціально-економічних проблем нині особливо актуальними є проблеми інформатизації – створення системи ефективного забезпечення своєчасними, вірогідними і вичерпними відомостями всіх суспільно значущих видів людської діяльності, умов для оперативного, ґрунтовного та всебічного аналізу досліджуваних процесів і явищ, прогнозування їх розвитку, передбачення наслідків прийнятих рішень. Їх розв'язання пов'язане з вирішенням проблем інформатизації освіти, яка відображає досягнутий рівень науково-технічного та соціально-економічного розвитку суспільства і залежить від нього, водночас суттєво його обумовлює.

2. З виявом глобалізації у соціально-економічній галузі, розвитком інформатизації всіх сфер

суспільного життя і викликаними цими явищами процесами інтеграції та інтернаціоналізації змістових і технологічних аспектів освіти пов'язаний інший чинник – формування готовності особистості до неперервної освіти впродовж усього життя. Завдяки відкритості освітнього середовища не лише учні та студенти, а й спеціалісти різних галузей економіки мають можливість здобувати необхідні знання, вільно користуючись практично необмеженими за обсягом інформаційними ресурсами. З огляду на потреби українського суспільства, елементи відкритої освіти можуть широко використовуватися у дистанційній освіті та освіті протягом життя. До навчання може залучатися дедалі більше людей середнього віку.

3. Розроблення концептуальних, правових засад відкритої освіти як однієї з пріоритетних тенденцій соціальної політики держави – ще один важливий чинник розвитку відкритої освіти. Згідно концепції відкритої освіти, вона передбачає інтеграцію всіх способів засвоєння людиною світу; розвиток і охоплення процесами синергетичних понять про відкритість світу, цілісності та взаємозв'язку людини, природи й суспільства; вільне користування різноманітними інформаційними системами, які відіграють таку саму роль у навчально-виховному процесі, як і безпосередній навчальний процес; особистісну спрямованість процесу навчання; розвиток інформаційної культури; зміну ролі педагога.

4. Науково-теоретичне обґрунтування та наявний педагогічний досвід – значущий чинник розвитку відкритої освіти в Україні. Серед вітчизняних учених це питання досліджували В.Андрущенко,

Л.Губерський, В.Журавський, І.Зязюн, В.Кремень, С.Кримський, В.Лутай, М.Попович, В.Ярошець та ін. Зазначені проблеми активно вивчають зарубіжні вчені: О.Адамський, А.Бердашкевич, М.Генсон, Г.Гершунський, В.Ледньов. Проблеми трансформації освіти адекватно до сучасних світових вимог і внутрішніх соціокультурних та економічних потреб досліджуються у спеціальній літературі та широко використовуються в різних контекстах і наукових публікаціях із педагогіки, соціальної філософії, філософії освіти, соціології освіти (Н.Бордовська, Н.Булгакова, Е.Гусинський, В.Кремень, А.Лігоцький, М.Лукашевич, В.Лутай, І.Підласий, Ю.Турчанінов, А.Реан, Н.Щубелки).

Місія школи – «Від нової якості освіти до нової якості суспільства» – відображає розуміння того, що сьогодення соціальна ситуація актуалізує потребу у випускнику школи як людині, котра володіє способами і засобами збереження та розвитку себе як особистості, перетворення суспільства й суспільних відносин, що транслює зразки культурних взаємодій у всьому різноманітті соціальних відносин з людьми та природою. Коли йдеться про актуальне замовлення суспільства щодо освіти, часто мається на увазі потреба у творчій особистості, яка саморозвивається, здатна реалізувати свої індивідуальні запити, вирішувати проблеми суспільства. «Розвиваючи себе – розвиваєш суспільство» – ідея, що відображає деякою мірою характерну ознаку нового соціального замовлення. Це припускає побудову такого освітнього простору, в якому кожен учень школи зможе самореалізуватися, самовизначитися, знайти власну справу, відчути і прожити в школі «ситуацію успіху» у вирішенні навчальних проблем і проблемних ситуацій.

З погляду місії **метою Школи відкритої освіти** є підготовка учнів до повноцінної та ефективної участі у суспільному житті і професійній діяльності в умовах інформаційного суспільства. Тобто йдеться про забезпечення умов самовизначення та самореалізації людини, її потреби у неперервному, постійному оновленні та творчому підході до знань упродовж усього життя на основі соціально-педагогічного супроводження індивідуальних освітніх траєкторій учнів, спрямованих на випередження тих змін, які відбудуться у світі та суспільстві у найближчому майбутньому.

Педагогічний колектив Запорізького колегіуму «Мала гуманітарна академія» розглядає якість освіти як інтегровану характеристику системи освіти, що відображає ступінь відповідності реальних досягнутих освітніх результатів: особистісним та суспільним очікуванням, нормативним вимогам. На думку педагогів, випускник школи – це компетентна, соціально-адаптивна, творча особистість, з розвиненою потребою в самореалізації і самовдосконаленні, гуманістичним світосприйманням і почуттям відповідальності за долю України, її народу, людства. Це особистість, яка:

- керується у своїй життєдіяльності загальнолюдськими цінностями і нормами, сприймає іншу людину як особистість, яка має право на волю вибору, самовираження;
- володіє різнобічним інтелектом, високим рівнем культури;
- здатна приймати обґрунтовані рішення і нести відповідальність за їхню реалізацію в різних галузях людської діяльності;
- готова самостійно знаходити вихід із проблемної ситуації, здійснювати пошукову діяльність, проводити дослідження, рефлексію діяльності, володіє засобами і способами дослідницької праці;
- усвідомлює свої інтереси, здібності та індивідуальні можливості в процесі вибору профільних освітніх програм, майбутньої професійної діяльності;
- здатна до здійснення самостійної продуктивної діяльності, саморозвитку і самовдосконалення.

Завдання Школи відкритої освіти

1. Розвиток інформаційно-комунікативної культури особистості, формування критичного мислення щодо засобів комунікації.
2. Формування навичок науково-дослідницької, пошукової діяльності.
3. Активізація творчого мислення, потреби у постійній самореалізації та самовдосконаленні особистості.

Принципи відкритої освіти

Відкритість системи освіти пов'язана з орієнтованістю на цілісний неподільний світ, його глобальні проблеми, усвідомленням пріоритетності загальнолюдських цінностей над груповими і класовими, інтеграцією у світові освітні структури. В основних документах про відкриту освіту та працях педагогів визначено основні принципи змісту сучасної освіти України:

- гуманізація, що передбачає посилену увагу до особистості, створення умов найбільшого сприяння розвитку її здібностей, фізичних і моральних якостей;
- інтеграція як забезпечення цілісності сприймання навколишнього світу шляхом упровадження інтегрованих занять та курсів, що об'єднують різні знання навколо певного поняття чи теми;
- диференціація – забезпечення різних шляхів формування змісту предметів і різних способів організації його засвоєння;
- доступність – реалізація ідей соціальної рівності в освіті через отримання рівного доступу до її здобуття;
- модульність – можливість для школярів сформувати індивідуальну освітню траєкторію, що складається з набору незалежних курсів-модулів (варіантів навчальних планів, факультативів, спецкурсів, додаткових освітніх послуг);
- паралельність – здійснення загального, профільного навчання одночасно з отриманням учнями школи художньо-естетичної, спортивно-оздоровчої, інформаційно-комп'ютерної освіти;

- економічність – економія витрат матеріальних, фінансових і людських ресурсів засобами використання інформаційно-комп'ютерних технологій;
- координованість – упровадження в перспективі посади наставника-консультанта й уведення функції координатора навчального процесу.

Напрями реалізації відкритої освіти ЗК «МГА»

У концепції Школи відкритої освіти докладно виділено та описано п'ять основних напрямів реалізації концепції в умовах колегіуму.

I напрям – «Загальна середня освіта» – реалізація змісту навчальних програм державного, регіонального, шкільного компонентів загальної освіти та індивідуальних навчальних планів школярів здійснюється у взаємодії з партнерами цього напрямку роботи (див. табл. 1).

Таблиця 1

Партнери колегіуму в реалізації напрямку «Загальна середня освіта»

Партнери	Заходи
Територіальний відділ Хортицького району	Спільне проведення благодійних акцій
Редакція газети «Хортицькі вісті»	Висвітлення інформації про школу та благодійні акції
Організація молоді Хортицького району «МАХ-юніт»	Спільне проведення благодійних акцій, участь у дискусійних клубах
Педагогічний коледж	Проведення батьківських лекторіїв, педагогічної практики студентів
ЗНЗ району	Спільне проведення благодійних акцій, участь у дискусійних клубах
Дитячі садки району	Театральні вистави для дітей, науково-методичне співробітництво педколективів
Міжнародний фонд «Крок за кроком»	Проведення семінарів, тренінгів

Результати за напрямом «Загальна середня освіта» оцінюються за такими критеріями і показниками:

- якість навчання учнів школи;
- досягнення учнів в олімпіадах, оглядах, конкурсах як у школі, так і поза школою;
- динаміка та структура мотивів навчально-пізнавальної діяльності школярів;
- динаміка сформованості загальнонавчальних знань, умінь і навичок;
- набуття учнями навичок науково-практичної, пошукової діяльності.

II напрям – «Допрофільна та профільна освіта» – інноваційний зміст та структура допрофільної та профільної освіти МГА були відпрацьовані в процесі дослідно-експериментальної роботи (2006–2013 рр.) «Неперервна профільна освіта в системі взаємодії навчального комплексу і вищого навчального закладу» (Наказ МОН України від 03.07.06 р. №500). За час проведення експерименту склалися також партнерські відносини з іншими організаціями (див. табл. 2).

Таблиця 2

Партнери колегіуму в реалізації напрямку «Допрофільна та профільна освіта»

Партнери	Заходи
Служба зайнятості Хортицького району	Зустрічі з фахівцями, лекції за програмою «Орієнтир»
Організація молоді Хортицького району «МАХ-юніт»	Спільне проведення благодійних акцій, участь у дискусійних клубах
Класичний приватний університет	Взаємодія відповідно до договору про співпрацю
Педагогічний коледж	Проведення педагогічних лекторіїв, профорієнтаційна робота

Результати роботи школи за напрямом «Допрофільна та профільна освіта» оцінюються за такими показниками:

- успішність учнів за профілями навчання;
- динаміка продовження освіти відповідно до профілю навчання;
- динаміка та структура мотивів навчально-пізнавальної діяльності школярів;
- готовність до неперервної освіти (рівень сформованості загальнонавчальних знань, умінь і навичок);
- набуття учнями навичок науково-практичної, дослідницької діяльності.

III напрям – «Художньо-естетична освіта» – індивідуальна освітня траєкторія учнів початкової та основної школи забезпечується спеціалізацією (музичною, хоровою, художньою, хореографічною) навчання у Дитячій школі мистецтв №3 відповідно до природних здібностей та художнього смаку школярів. Партнерів у реалізації цього напрямку роботи представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Партнери колегіуму в реалізації напрямку «Художньо-естетична освіта»

Партнери	Заходи
Дитяча школа мистецтв №3	Проведення благодійних концертів
ЗНЗ району	Участь у благодійних акціях, концертах
Дитячі садки району	Театральні вистави для дітей, концерти
Організація ветеранів війни та праці	Проведення благодійних акцій, концертів
Організація дітей з особливими потребами	Проведення благодійних акцій, концертів
Редакція газети «Хортицькі вісті»	Висвітлення інформації про школу та благодійні акції, концерти
Благодійний фонд допомоги МГА	Матеріальна допомога у проведенні заходів, конкурсів, фестивалів
Міжнародний фонд «Оберіг»	Культурно-оздоровчі програми

Результати роботи школи за напрямом «Художньо-естетична освіта» оцінюються за такими показниками:

- активність участі учнів у різних гуртках, секціях, творчих об'єднаннях у школі та поза школою;
- участь та досягнення учнів у художньо-естетичних конкурсах різного рівня;
- участь громади (учні інших шкіл, батьки, жителі мікрорайону) в культурних заходах школи.

IV напрям – «Спортивно-оздоровча освіта» – збереження та зміцнення фізичного, психічного здоров'я споживачів освітніх послуг здійснюється Ресурсним центром здоров'я на основі індивідуального вибору учнями, батьками, педагогами напрямів оздоровлення та фізичного розвитку з урахуванням стану здоров'я, природних здібностей та особистісних потреб.

Партнерами в реалізації спортивно-оздоровчого напрямку роботи є організації регіонального і міжнародного рівнів (див. табл. 4).

Таблиця 4

Партнери колегіуму в реалізації напрямку «Спортивно-оздоровча освіта»

Партнери	Заходи
Сектор з культури та спорту Хортицької райадміністрації	Допомога у проведенні благодійних акцій, спортивних змагань
Територіальний відділ Хортицького району	Допомога у проведенні благодійних акцій, спортивних змагань
Організація молоді Хортицького району «МАХ-юніт»	Спільне проведення благодійних акцій, участь у спортивних змаганнях
Запорізька обласна дитяча лікарня №5	Благодійні концерти для дітей та лікарів; медичне обстеження учнів школи
Благодійний фонд допомоги МГА	Матеріальна допомога у проведенні заходів, оздоровчих програм
Міжнародний фонд «Оберіг»	Культурно-оздоровчі програми
Міжнародний фонд «Крок за кроком»	Проведення семінарів, тренінгів

Результати роботи школи за напрямом «Спортивно-оздоровча освіта» оцінюються за такими показниками:

- загальний рівень здоров'я учнів і педагогів;
- динаміка захворюваності педагогів і школярів;
- участь школярів в оздоровчих заходах;
- спортивні досягнення учнів.

V напрям – «Інформаційно-комп'ютерна освіта». Цей напрям освітньої програми передбачає формування готовності учнів, педагогів, мешканців мікрорайону школи до впевненого та осмисленого використання ІКТ у навчальній, професійній, громадській діяльності. Ресурсний центр інформатики та комп'ютерних технологій, що забезпечує для споживачів освітніх послуг вибір рівня засвоєння інформаційно-комунікаційних технологій, програмованого продукту, способів використання інтернет-ресурсів, здійснює свою роботу з різними партнерами (див. табл. 5).

Таблиця 5

Партнери колегіуму в реалізації напрямку «Інформаційно-комп'ютерна освіта»

Партнери	Заходи
Служба зайнятості Хортицького району	Зустрічі з фахівцями, лекції за програмою «Орієнтир»
Редакція газети «Хортицькі вісті»	Висвітлення інформації про школу та благодійні акції
Організація молоді Хортицького району «МАХ-юніт»	Участь у благодійних акціях, дискусійних клубах
Класичний приватний університет	Спільні науково-методичні семінари з проблеми використання ІКТ у професійній діяльності
Педагогічний коледж	Спільні науково-методичні семінари з проблеми використання ІКТ у професійній діяльності
Організація дітей з особливими потребами	Навчання використання комп'ютерів для знаходження та переробки інформації
Благодійний фонд допомоги МГА	Ресурсне забезпечення інформаційно-комп'ютерної освіти

Результати роботи школи за напрямом «Інформаційно-комп'ютерна освіта» оцінюються за показниками:

- використання учнями ІКТ у навчальному процесі, дистанційній освіті (електронні підручники, довідкова література; матеріали для самостійної роботи з предмета; для практичних, тестових завдань із предметів та курсів);
- використання педагогами ІКТ у професійній діяльності (презентації, інші наочні матеріали з предметів та курсів; для самоосвіти, в науково-методичній роботі);

• використання педагогами ІКТ у системі взаємодії з батьками.

Отже, очікуваними результатами (досягнення мети) запровадження моделі Школи відкритої освіти вважаємо розвиток фізичної, художньо-естетичної та інформаційно-комунікативної культури учнів, їх готовність до неперервної освіти, оволодіння навичками науково-практичної, дослідницької діяльності; сформованість творчого, критичного мислення, потреби у постійному самовдосконаленні та самореалізації особистості.

Умови становлення Школи відкритої освіти

З урахуванням особливостей поточного етапу соціально-економічного розвитку України та освітньої системи, найперспективнішими для нашої школи є такі умови впровадження елементів відкритої освіти:

1. Поступальне впровадження відкритої освіти в традиційну освітню практику шляхом забезпечення сучасної дистанційної освіти, використання новітніх засобів на основі інформаційних технологій у рамках навчального процесу. Створення і поширення електронних навчальних підручників і посібників, методичних розробок для учнів мають відіграти значну роль у подоланні браку якісних навчальних матеріалів. Електронні публікації дають змогу зробити такі навчально-методичні матеріали набагато дешевшими і доступнішими, а роботу з ними – зручнішою й ефективнішою.

2. Забезпечення відповідною навчально-методичною базою, ресурсами відкритої освіти. Основними технологіями та інструментами відкритої освіти, що використовуються в ЗК «МГА», є: особистісно орієнтовані, розвивальні, програмовані технології навчання, доступ учнів до електронних навчальних матеріалів, засобів візуалізації, інструментів колективної роботи з різноплановим освітнім контентом; забезпечення сучасної дистанційної освіти; використання новітніх засобів на основі інформаційних технологій у рамках навчального

процесу, методичній роботі педагогів, а також у системі управління школою, системі взаємодії з батьками та громадою.

3. Удосконалення методичного компоненту навчально-виховного процесу на базі застосування ІКТ. Технології електронної публікації, обміну цифровим контентом та колективної роботи з ним дають змогу значно поліпшити якість викладання через забезпечення ефективного обміну досвідом та різноманітними освітніми матеріалами між учителями школи, країни, іншими державами.

4. Спрямованість управління на оцінювання якості освіти в МГА, її відкритості та прозорості. Елементи відкритої освіти здатні забезпечити вищий рівень прозорості системи освіти – що і як викладається та вивчається, які матеріали і методики використовуються, якими є навчальні досягнення учнів, якість роботи вчителів. Тобто система освіти завдяки цим елементам відкритої освіти стане прозорішою для суспільства, взаємодії з батьками і громадою. Водночас буде забезпечено ефективне управління нею. Основними показниками спрямованості управління МГА на оцінювання якості освіти, відкритості та прозорості освітньої діяльності школи є:

- використання ресурсів МГА для задоволення освітніх потреб мешканців мікрорайону;
- формування позитивного соціально-педагогічного статусу навчального закладу;
- показники взаємодії педагогічного колективу та батьківського комітету у формуванні особистісних якостей учнів.

Запорізький колегіум «Мала гуманітарна академія», як навчальний заклад відкритої освіти, має стати об'єднувальним центром для розв'язання проблем та розвитку громади, залучення батьків для участі в освітньому процесі, надання якісних освітніх послуг за потребами особистості незалежно від її віку, виховання почуття відповідальності

усієї спільноти (учнів, батьків, педагогів, громади) за майбутнє суспільство.

Література

1. Бужиков Р.П. Дидактичний потенціал інтернет-технологій в сучасній системі освіти / Р.П. Бужиков // Проблеми освіти. – 2011. – №66. – С. 40–44.
2. Відкрита освіта: новітні технології у навчальному процесі та освітньому менеджменті як засіб інтенсифікації розвитку освітньо-наукової системи України: Аналітична записка [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/721/>
3. Висоцька О.Є. Відкрита освіта як чинник випереджаючого розвитку суспільства / О.Є. Висоцька [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.virtkafedra.ucoz.ua>
4. Кремень В.Г. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / В.Г. Кремень. – К.: Пед. думка, 2011.
5. Сибиль Е.И. Педагогический мониторинг эффективности образовательной системы гуманитарной школы / Е.И. Сибиль // Рідна школа. – 2003. – №11. – С. 12–14.
6. Сибиль Е.И. Реализация мониторинговых исследований реализации задач опытно-экспериментальной работы / Е.И. Сибиль // Профільна школа – шлях до свідомого вибору професії: із досвіду роботи Запорізького колегіуму «Мала гуманітарна академія»: навчально-методичний посібник. – Київ; Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2015. – С. 439–456.
7. Программа и результаты мониторинговых исследований реализации задач опытно-экспериментальной работы / Л.К. Овдijenко, В.Я. Ястребова, О.І. Сибиль // Запорізький колегіум «Мала гуманітарна академія»: навчально-методичний посібник. – Київ; Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2015. – С. 128–153.
8. Орчаков О.О. Открытое образование / О.О. Орчаков, А.А. Калмыков [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.dist.mnepu.ru/distkurs/hip_dic/do/sl/s26.htm

Анотації

Олена СІБИЛЬ

Запорізький колегіум «Мала гуманітарна академія» – модель Школи відкритої освіти

У статті розкрито чинники, що зумовлюють необхідність становлення відкритої освіти. Визначено мету, завдання колегіуму відповідно до місії закладу та обґрунтовано основні принципи. Охарактеризовано напрями реалізації відкритої освіти колегіуму, згадано партнерів реалізації кожного напрямку.

Ключові слова: модель, Школа відкритої освіти, освіта через усе життя, освітня діяльність, ресурсний центр.

Елена СИБИЛЬ

Запорожский коллегіум «Малая гуманитарная академия» – модель Школы открытого образования

В статье раскрыты факторы, обуславливающие необходимость становления открытого образования. Определены цели, задачи коллегіума в соответствии с миссией учреждения и обоснованы основные принципы. Охарактеризованы направления реализации открытого образования коллегіума, названы партнёры реализации каждого направления.

Ключевые слова: модель, Школа открытого образования, образование через всю жизнь, образовательная деятельность, ресурсный центр.

Olena SIBIL

Zaporizhzhya collegium «Mala humanitarna academy» as the model of open education School

The article deals with factors, contributing the need in establishing of open education. The author defines the goals and tasks of collegium according to the mission of establishing «From the new quality of education to the new quality of society» as well as justifies new principles. The ways of realization of open educational system of the collegium are characterized as well as partners in every field are named.

Keywords: model, the School of open education, education throughout life, educational activity, resource center.

